

YANGI TURDAGI BIR QAVATLI TRIKOTAJ TO'QIMALARINI YARATISH

Saparova Sarvinoz Akrom qizi

Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti

Bugungi kunda tikuv-trikotaj mahsulotlariga bo'lgan talab yanada ortib bormoqda. Trikotaj mahsulotlarini ishlab chiqarishda qo'yiladigan asosiy talab, sifatli va raqobatbardosh trikotaj mahsulotlari ishlab chiqarish va uni aholi ehtiyojini qondirish uchun yetkazib berishdir. Mamlakatimizda to'qimachilik mahsulotlarning assortimentlarni kengaytirish va paxta tolasini 100% tayyor mahsulot qilib ishlab darajasiga ko'tarishdir. Jaxon bozoriga sifatli trikotaj mahsulotlarni ishlab chiqarish va uni yetkazib berish maqsadida 2019-yil 16-sentyabrdagi "Yengil sanoatni yanada rivojlantirish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish raqobatbardosh chora tadbirlari to'g'risi"da O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan qaror ham soha rivoji uchun katta ahamiyat kasb etmoqda.

Trikotaj ishlab chiqarishning rivojlanishi har kuni ortib borayotgani bilan bog'liq futbolkalarga talab. Buning sababi, forma gigienik, tashqi tomondan chiroyli, shuningdek yuqori ishlash xususiyatlariga ega [1].

Markaziy Osiyo mintaqalaridagi iste'molchilar uchun gigienik kiyimning xususiyatlari alohida ahamiyatga ega.

Biroq, bugungi kunda trikotajdan tashqi kiyimlar assortimenti ishlab chiqarilmoqda respublika korxonalari juda cheklangan. Uni kengaytirish va yaxshilash uchun ishlab chiqarilgan trikotaj mahsulotlarining sifati, yangi turdagi xom ashyolardan foydalanish zarur, yaxshilangan trikotaj mahsulotlarini ishlab chiqarishning yangi tuzilmalari va usullarini qo'llang gigienik xususiyatlar, yuqori o'lchovli barqarorlik [2].

Shu munosabat bilan trikotaj mahsulotlarini ishlab chiqarish texnologiyasini ishlab chiqish, parametrlarni o'rganish va trikotajning xususiyatlari, ishlab chiqarish uchun yuqori sifatli trikotaj konstruksiyalarini tanlang trikotaj buyumlar funktsionalligiga qarab, assortimentini oshiradi va trikotaj mahsulotlarining sifatini yaxshilash, mahalliy xomashyodan foydalanish va kamaytirish ishlab chiqarish xarajatlari, trikotaj mashinalarining texnologik imkoniyatlarini kengaytirish yangi turdagi trikotaj mahsulotlarini olish texnologiyasi takomillashganligi tufayli muhim ahamiyatga ega to'qimachilik sanoatining ilmiy va amaliy muammosi [3].

Mahalliy homashyolardan samarali foydalanib, sifatli, raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish maqsadida yangi tuzilishli va ko'rinishga ega bo'lgan trikotaj to'qima mahsulotlarini ishlab chiqarish kunning dolvzarb muommolaridan biri hisoblanadi [4]. Trikotaj to'qimalarining tuzilishi, uning fizik-mexanik xususiyatlarini o'rgangan holda, trikotaj to'qimalarining yangi assortiment turlarini raqobatbardosh va bozor talabiga mos kelishini o'rganishdir. Demak, bir ignadonli trikotaj to'quv mashinalarida ishlab chiqarilgan to'qimalar tuzilishi, yuza zichligi havo o'tkazuvchanligi hamda ishqalanishga chidamliligi bilan to'qimalar orasida farqlanadi (1-jadval).

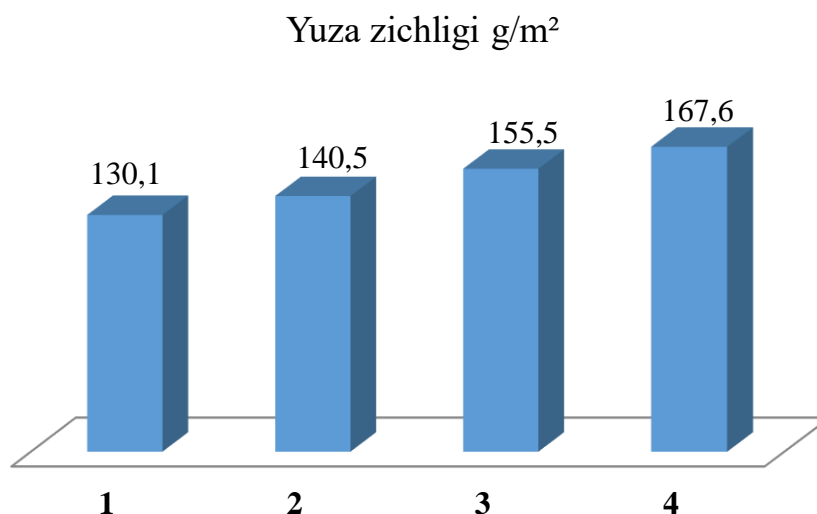
Bir ignadonli mashinalarda yangi tuzilishli trikotaj to'qimalarning fizik-mexanik xususiyatlari

1-jadval

№	Yuza zichligi g/m ²	Havo o'tkazuvchanligi sm ³ /sm ² sek P=1atm	Ishqalanishdagi chidamliligi 12k Paskal sikl	Uzilishdagi uzayish bo'yi bo'yicha %	Uzilishdagi uzayish eni bo'yicha %
1	130,1	236,6	12,8	107,73	256,94
2	140,5	220,8	10,6	93,69	227,83
3	155,5	310,2	10,1	187,7	89,22
4	167,6	17,37	25,4	193,17	222,23

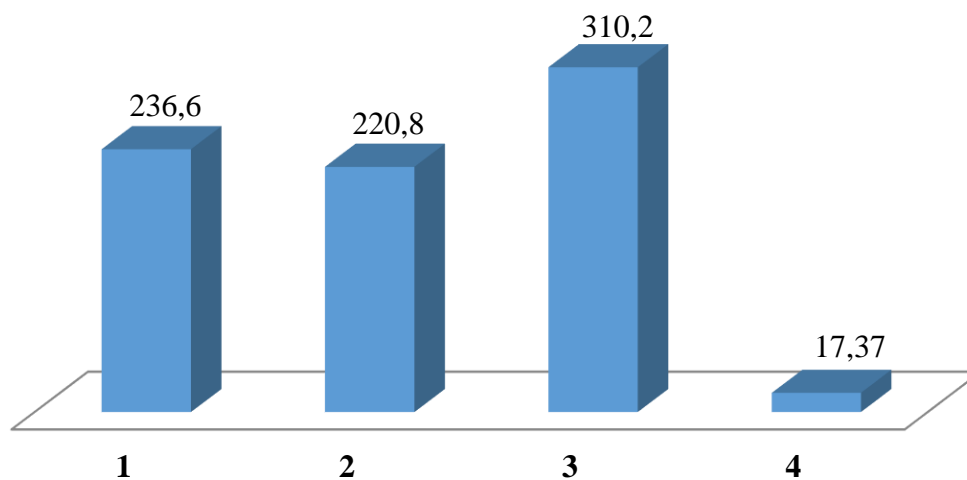
Bir qavatli yangi tuzilishli trikotaj to'qimalarning fizik-mexanik xususiyatlari

1-gistogramma

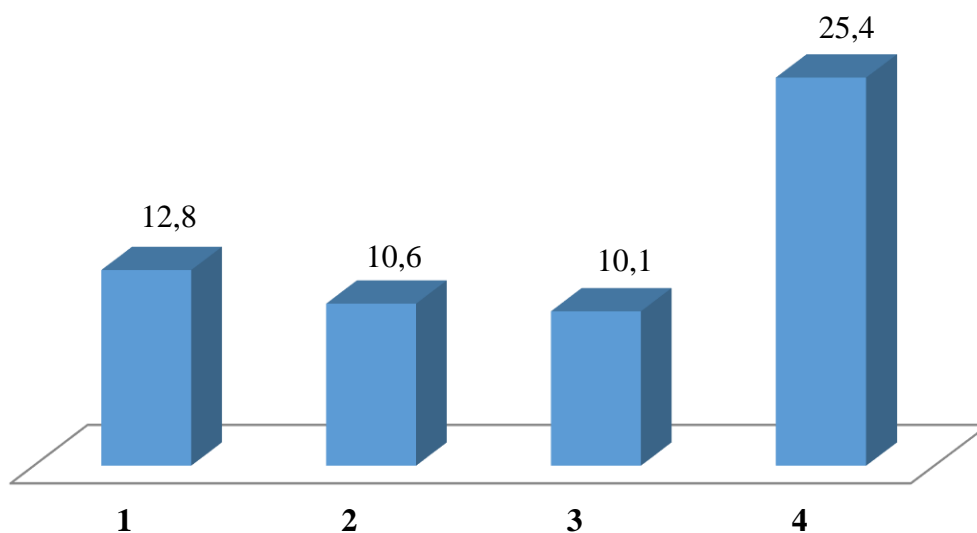

2-gistogramma

Havo o'tkazuvchanligi $\text{sm}^3/\text{sm}^2 \text{ sek } P=1 \text{ atm}$

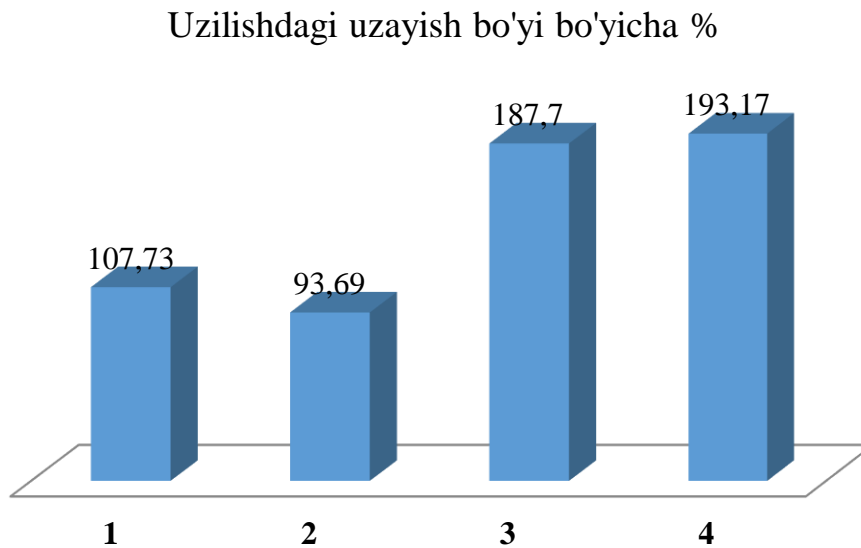
3-gistogramma

Ishqalanishdagi chidamliligi 12k Paskal sikl

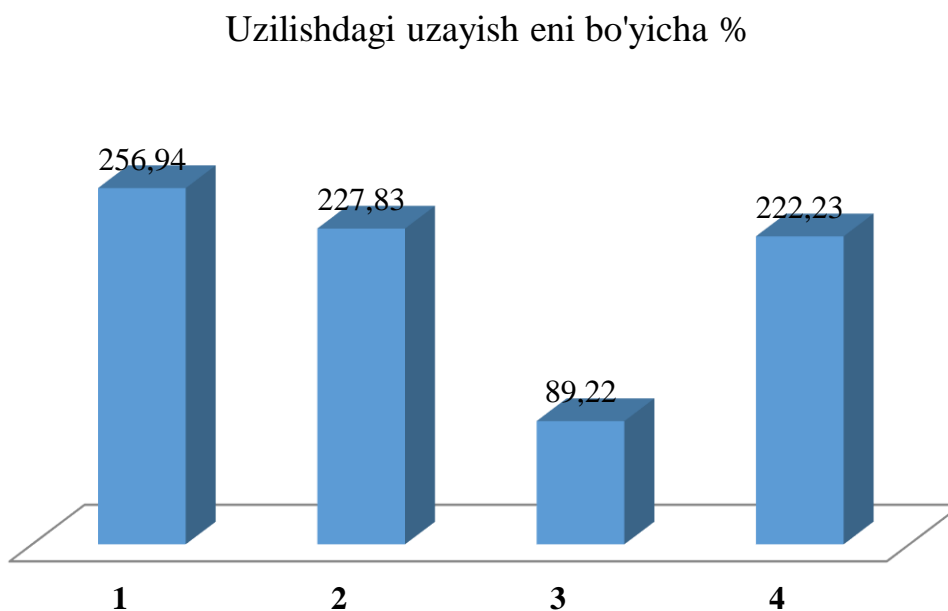

4-gistogramma

5-gistogramma

Tadqiq qilinayotgan yangi tuzilishli bir qavatli trikotaj to'qimalarning fizik-mexanik xususiyatlarini o'rganish natijasida quyidagi ko'rsatkichlarga erishildi.

1-gistogrammada trikotaj to'qimalarining yuza zichligi keltirilgan. Eng yuqori ko'rsatkich 4-namunada $167,6 \text{ gr/m}^2$ ni, eng past ko'rsatkichni esa 1-namunada $130,1 \text{ gr/m}^2$ ni tashkil qildi. 2-gistogrammada trikotaj to'qimalarining havo o'tkazuvchanligi keltirilgan. Eng yuqori ko'rsatkich 3-namunada $310,2 \text{ sm}^3/\text{sm}^2$ sek $P=1$ atmni, eng past ko'rsatkichni esa 4-namunada $17,4 \text{ sm}^3/\text{sm}^2$ sek $P=1$ atmni

tashkil qildi. 3-gistogrammada trikotaj to'qimalarining ishqalanishga chidamliligi keltirilgan. Eng yuqori ko'rsatkich 4-namunada 25,4 sikl/ayl.ni, eng past ko'rsatkichni esa 3-namunada 10,1 sikl/ayl.ni tashkil qildi. 4-gistogrammada trikotaj to'qimalarining uzilishdagi uzayishi keltirilgan. Bo'yi bo'yicha uzayishi 4-namunada 193,2 N ni, eng past ko'rsatkichni esa 2-namunada 93,7 N.ni tashkil qildi. 4-gistogrammada trikotaj to'qimalarining uzilishdagi uzayishi keltirilgan. Eng yuqori ko'rsatkich eni bo'yicha 1-namunada 226,9 N ni, eng past ko'rsatkichni esa 3-namunada 89,2 N.ni tashkil qildi. Demak natijalar shuni ko'rsatdiki, eng yuqori ko'rsatkich bo'yicha 5-namunada yaxshi natijaga erishildi. Bu to'qimani havo o'tkazuvchanligi bo'yicha bahor va yoz oylarida erkaklar va ayollar ustki futbolgasi, ishqalanishga chidamliligi bo'yicha erkaklar va ayollar sport kiyimlari, uzilishdagi uzayishi bo'yicha esa sport gimnastikachilari uchun kiyim ishlab chiqarisha tavsiya berishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yunusov K.Z., Mukimov M.M. Trikotaj texnologiyasi.-T.: O'zbekiston. 2002 y.
2. Yunusov K.Z., Mukimov M.M. va boshqalar. Trikotaj ishlab chiqarish mashinalari. T. O'qituvchi. 2007y.
3. M.M.Muqimov, Q.M.Xolikov, K.Z.Yunusov. Xalqa hosil qilish jarayoni. O'quv qo'llanma. T. 2018, 111 b.
4. Sh.R.Ikramov, R.N.Abdullayev. Maxsus texnologiya. (Donali trikotaj ishlab chiqarishda xomashyoni tejash qismi). "Tafakkur Bo'stoni". Toshkent 2015.